ESORTAŢIUNE ARCHIPĂSTORALĂ CĂTRE TINERETUL ACADEMIC-CLERICAL A MITROPOLITULUI SILVESTRU MORARIU ANDRIEVICI – UN TEXT INEDIT

IOAN-PAUL VALENCIUC

Keywords: Silvestru Morariu-Andrievici, theological speech, relationship with students, The Faculty of Orthodox Theology of Cernăuţi.

Archiepiscopal discourse to the young academic-clergy delivered by the Metropolitan Silvestru Morariu Andrievici – a unique text

(*Abstract*)*

In this study it is presented one of the many speeches by the Silvestru Morariu-Andrievici, the Bucovina's and Dalmatia's Metropolit, adresed to the young students of Faculty of Orthodox Theology from Cernăuţi at the end of scholar year 1885–1886. The Metropolit spoke about the problem who become a plague of the XIX th century society: mercantillism, socialism, intolerance and distruction of traditional value. He tried to make the future priests prepared for this problems and he succeded. This speech developed another aspect of his high activity: the relationship with the young people and his actions for defense the Romanian and Orthodox character of Bucovina.

Între documentele păstrate în Arhiva Statului a Regiunii Cernăuţi, am avut bucuria de a descoperi mai multe texte inedite aparţinând mitropolitului Silvestru Morariu Andrievici, printre ele aflându-se şi *Esortaţiunea archipăstorală către tineretul academic-clerical din Seminariul archidiecesan*, rostită la 20 iulie/1 august 1886. Documentul face parte din Fondul 320, inv. 3, dosar 1391, având legătură şi cu alte documente din acelaşi fond, dosarul 1392.

* Traducere: Ioan-Paul Valenciuc.

Analele Bucovinei, **XVIII**, *1* (36), p. – , Bucureşti, 2011

BDD-A32571 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.188 (2026-11-07 07:03:39 UTC)

Fiind sesizat, prin diverse moduri, asupra existenţei unor situaţii nu tocmai normale într-un institut clerical, mitropolitul Silvestru, înainte de plecarea în vacanţă a studenţilor teologi, a ţinut să se adreseze acestora, dând îndrumări şi sfaturi, pe care a găsit necesar să le împărtăşească, în chip confidenţial. Astfel, adresându-se prin scrisoare confidenţială protopopilor districtuali, dă îndrumări asupra modului în care să fie făcut cunoscut conţinutul epistolelor sale:

„Timpul în care trăim este mai serios, decum se pare a fi şi frământările pe terenurile vieţii publice şi private, devenind din zi în zi tot mai pasiunate, ating tot mai sâmţitoriu interesele bisericei şi trag în vârtejul lor şi Clerul Eparchiei noastre. Nouă, carele, după cum suntem chiemaţi, privighiem cu neadormire asupra Sionului Ortodocsiei/pravoslaviei în pământul Bucovinei, nu ne remân ascunse şi necunoscute cele ce se ţes în dauna bisericii şi a clerului, pentru aceea după a Noastră nedispensabilă detorinţă de archipăstoriu de a întîmpina veri c-area dauna şi scăderea a intereselor noastre bisericeşti pre lângă alte măsuri şi paşuri, am aflat de trebuinţă la 20 iulie 1886, după liturghisire sobornicească, în prezenţa întregului Cler din Capitală a face către tineretul clerical academic alăturata Exortaţiune archipăstorală.

Din asemenea punct de vedere am aflat de recerinţă a Me adresa şi către toţi compatrioţii Noştri din păstoria de suflete cu Circulariul Archipăstoral, ce urmează alături.

Ansele mai de aproape acestor două manifestaţiuni archipăstorale, cari stau în oare-care înbinare, precum şi scopul, la carele tindem, derază chiar din cuprinsul acestor două epistolii.

De şi obieptele, atinse şi desfăşurate în acestea două scrisori sunt cunoscute în cercurile publicului, totuşi am aflat de bine ale comunica pe cale mai mult confidenţială, decât oficială, şi aşa trimiţîndu-se venerabilei Protopresviterii, lăsăm în chipsuinţa Sa, de a alege unul din acestea doue moduri, adică, au a conchiemă păstorii de suflete la o conferinţă păstorală ad hoc, în carea să se citească amendouă acte, au a le trimite cu o curendă păstorilor sub curentă şi sigilată; asta înse dorim şi pretindem, ca fiă carele păstoriu de suflete să devia la cunoscinţa cuprinsului corespunzetoarie spre delăturarea acelor scăderi şi întărirea acelui spiret clerical, carele este neapărat pentru sporirea disciplinei şi activetăţii salutarie în cleru”[1] .

Referitor la epistola pastorală adresată clerului, despre care se face vorbire în acest ordin arhiepiscopal, împreună cu această *Esotarţiune,* ne vom ocupa cu altă ocazie.

Alte două note referitoare la aceste epistole au fost trimise Consistoriului Arhiepiscopal[2] şi „Venerabilului Colegiu de profesori al Facultăţii teologice”[3].

[1] Arhivele Statului, Regiunea Cernăuţi (în continuare se va cita A.S.R.C.), Fond 320, inv. 3, dosar 1392, p. 78–79.

[2] *Ibidem*, p. 71.

[3] *Ibidem*, p. 72.

BDD-A32571 © 2011 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.188 (2026-11-07 07:03:39 UTC)

Documentul pe care îl prezentăm se păstrează în ciorna mitropolitană, dar şi în forma pregătită pentru expediţie, numărând 26 de pagini.

Fost profesor la Seminarul clerical de pe lângă Institutul Teologic din Cernăuţi, mitropolitul Silvestru Morariu Andrievici, de la a cărui naştere (14 noiembrie 1818) s-au împlinit de curând 202 ani, cunoştea îndeaproape problemele cu care se confruntau studenţii şi nu arareori era prezent în mijlocul lor. Cercetând actele Consistoriului arhiepiscopal al Bucovinei, iese în evidenţă faptul că, spre deosebire de perioada anterioară, cea a mitropoliţilor Teofil Bendella (21 aprilie/3 mai 1874 – 21 iulie/2 august 1875) şi Teoctist Blajevici (15/27 mai 1877 – 27 iunie/9 iulie 1879), problemele ivite în rândul seminariştilor formau obiectul unor discuţii nu tocmai plăcute pentru mitropolit.

După publicarea *Apologiei I* din 20 iunie/2 iulie 1885[4], presa de limbă germană şi ruteană din Bucovina, dar şi din capitala imperiului, au început să publice tot mai des ştiri despre instituţiile patronate de Mitropolia Bucovinei şi Dalmaţiei. Aluziv, se făcea referire şi la episodul procesului ,,Arboroasei", pe când Silvestru Morariu Andrievici era arhimandrit de scaun, iar societatea „Arboroasa" îşi avea sediul în reşedinţa mitropolitană şi protejată discret de către acesta[5]. De altfel, „arestarea arborosenilor produse stupoare la români ca şi la ceilalţi – din motive opuse. Între presa germană din Bucovina şi cea românească din Iaşi se iviră aspre polemici. Ziarul german «Bukowina», la început uluit, nu ştia ce să creadă: dacă a fost crimă la arboroseni sau numai naţionalism exuberant, învinuind consistoriul de lipsă de supraveghere asupra studenţilor de la teologie, care şi-ar fi exprimat, public, simpatiile lor pentru un *Hospodar român* într-un *mod foarte puţin măgulitor pentru patria austriacă.* Trimiterea telegramei, al cărei text ziarele austriace evitau să-l publice, stârni din nou asalturi ale rutenilor împotriva românilor. Ţinta atacurilor fu Consistoriul şi îndeosebi arhimandritul Silvestru Morariu, considerat ca unul din principalii instigatori. Se atacă cu vigoare consistoriul, suspectat de *iloialitate*; i se aruncă în faţă învinuirea – sfidându-se în mod grobian realitatea – că ar fi compus în majoritate din *renegaţi ruteni* (veşnicul cântec al pretorienilor guvernelor austriace!); şi se plângeau rutenii cu ajutorul presei germane, de tendinţele de românizare forţată ale Consistoriului, care ar dori să arate că Bucovina este Rumanisches Land"[6].

Faptul că, după achitarea arborosenilor, Consistoriul, luând în discuţie situaţia, nu a socotit „în urma unei ieremiade stilisate de unchiul Silvestru", după

[4] Apologia a fost provocată de creşterea în intensivitate a acţiunilor prozelitiste ale Bisericii romano şi greco-catolice, fapt ce încălca flagrant Legea din 21 decembrie 1867 şi cea din 25 mai 1868, care garantau egalitatea cultelor şi stabileau relaţiile interconfesionale din cadrul Imperiului.

[5] Romulus Cândea, *Arborosenii. Trădători austriaci şi naţionalişti români*, Cernăuţi, 1937, p.22–23.

[6] *Ibidem*, p. 29.

BDD-A32571 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.188 (2026-11-07 07:03:39 UTC)

cum mărturiseşte Constantin Morariu[7], să-i pedepsească sever, trei putând să-şi continue studiile, iar Zaharie Voronca exmatriculat un an, a atras severe critici din partea potrivnicilor.

Anul 1886 se dovedeşte a fi un an greu pentru Mitropolitul Silvestru. Consilieri consistoriali nu tocmai loiali mitropolitului, precum şi atacurile rutenilor tot mai organizate şi făţiş sprijinite de autorităţile de stat locale, au determinat o mai mare implicare a mitropolitului în viaţa Seminarului clerical, deoarece au început să circule în rândul opiniei publice anumite zvonuri care, dacă s-ar fi confirmat, ar fi dat posibilitate autorităţilor să închidă seminarul clerical. Astfel, la sfârşitul anului universitar, mitropolitul Silvestru a considerat necesar să se adreseze direct seminariştilor.

Respectul deosebit pe care îl purta studenţilor reiese şi din modul de adresare al mitropolitului. Era informat despre temerea seminariştilor că situaţia lor se va schimba în rău în următorul an universitar, lucru pentru care ţine să precizeze de la început că „Vă asiguram iubiţilor noştri Fii, că şi cuvintele, cu carii astăzi la încheiarea anului scolastic şi mai înainte, de a Vă depărta din institutul acesta pe la vetrele părintesci, ne adresăm către Voi, purced din acelea două îndemnuri binecuvântate, adecă din amoare şi bunăvoinţă către fiecarele dintre voi şi din îngrijire pentru bună stare a sântei noastre Maice Biserice. Pentru aceea nu Vă aşteptaţi a auzi din parte-ne reprobări şi mustrări, ci numai cât îndegetări şi sfaturi voitoarie de bine”[8].

Mitropolitul era bine informat asupra schimbărilor ce cuprindeau întreaga Europă, generând numeroase tensiuni sociale, politice şi economice. Astfel, în Austria era adoptată legislaţia socială privitoare la scurtarea zile de muncă (11 ore în fabrici, 10 ore în mine), repaosul duminical şi constituirea asigurărilor sociale; adoptarea legilor privind obligativitatea, laicizarea şi gratuitatea învăţământului elementar, adoptarea, în iunie 1884, a existenţei legale a sindicatelor muncitoreşti prin legea Waldeck-Rousseau[9] în Franţa; constituirea „Societăţii fabienilor”, la 4 ianuarie 1884[10], cu scopul declarat de propagare a teoriei transformării treptate a societăţii capitaliste în societate socialistă pe calea reformelor mărunte şi transformarea Federaţiei democrate în Federaţie social-democrată în Anglia;

[7] Constantin Morariu, *Cursul vieţii mele. Memorii*, Suceava, Editura Hurmuzachi, 1998, p. 36.

[8] A.S.R.C., Fond 320, inv. 3, dosar 1391, p. 103.

[9] Asupra importanţei acestei legi a se vedea Gerald Friedman, *Capitalism, republicanism, Socialism and the State: France 1871–1914*, în „Social Science History”, vol. 14, nr. 2, Summer, 1990, p. 151–174.

[10] Societatea a fost înfiinţată la Londra de către Frank Podmore, Edward Carpenter, John Davidson, Havleck Elis, Edward R. Pease, cărora li s-au adăugat curând numeroşi alţi membri, astfel că la 1900 societatea era formată din peste 150 de membri şi se răspândise şi în afara graniţelor Marii Britanii. Vezi Edward R. Pease, *The History of the Fabian Society: the origins of English socialism*, Ed. a II-a, Florida, Red and Blach Publishers, 2006.

BDD-A32571 © 2011 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.188 (2026-11-07 07:03:39 UTC)

crearea Partidului revoluţionar-socialist din Romagnia, transformat în 1884 în Partidul Revoluţionar-Socialist Italian şi formarea Partidului Muncitoresc Independent Italian în Italia; apariţia, în august 1879, din organizaţia norodnică „Zemlea i volea", a organizaţiilor radicale „Ciornîi peredel" şi „Narodnaia Volea", atentatele acestora din 1/13 martie 1881 împotriva ţarului Alexandru al II-lea, dar şi apariţia la Geneva a declaraţiei program de renunţare la narodnicism şi constituirea unui partid al clasei muncitoare din Rusia; apariţia grupului marxist „Eliberarea muncii", condus de Georgi Valentinovich Plehanov (1857–1918)[11], autorul primei lucrări marxiste în limba rusă, *Socialismul şi lupta politică* (1883); înfiinţarea la Petersburg a organizaţiei marxiste Partidul Social-Democraţilor Ruşi, numită şi „grupul Blagoev", după numele organizatorului, studentul bulgar Dmitri Blagoev[12], precum şi crearea, în toamna lui 1885, a organizaţiei marxiste „Asociaţia muncitorilor din Petersburg", unele din acestea având oarecare influenţă şi în cercurile muncitoreşti cernăuţene. Având în vedere toate acestea, mitropolitul face afirmaţia: „Signatura caracteristică a timpului, în carele trăim, este ferbere, luptă şi transformaţiune continuă pe terenurile principale ale vieţii sociale, politice şi însăşi a celei religioase. Mai cu seamă Europa, acest continent al globului nostru, carele se laudă cu progrese surprinzătoarie de civilizaţiune, a devenit un teatru mare, unde se perindă feliuri de scene mai mult tragice decât înbucurătoarie, pentru că elemintele de viaţă cari în starea de *căldură* normală se desvoaltă normal după legile progresului natural şi prin urmare sunt binefăcătoarie pentru omenime clocotescu asemenea materiilor metalice în căldările vulcanice; şi deoarece astfeliu de ferbere clocotitoare a elementelor de viaţă şi luptele pentru viaţă şi esistinţă sunt cumplite şi nimicitoarie, pentru aceea şi transformaţiunile, neputând fi naturale, adecă după cursul natural al lucrurilor, devin cumplite, dureroase şi dăunoase pentru păturile societăţilor omeneşti"[13].

Îngrijorările mitropolitului sunt împărtăşite studenţilor care, informaţi parţial şi incomplet asupra schimburilor de idei existente în cercurile intelectualităţii cernăuţene, erau dispuşi să accepte anume păreri, aparent adevărate şi utile. Mitropolitul ţine să precizeze pericolul degradării umane prin acceptarea indiferentismului religios sau a ateismului: „Pe terenul religionariu: curentul indiferentismului religios, acompaniat de emanciparea de legile moralităţii evanghelice; curentul ostiletăţii contra organismului bisericelor creştine, fără

[11] Deşi este considerat părintele mişcării socialiste ruse, a intrat în conflict cu I. V. Lenin şi cu Partidul Bolşevic, murind la scurtă vreme după revenirea sa în Rusia în 1917. Activitatea lui Plehanov şi impactul operelor sale asupra mişcării socialiste a fost analizată de Samuel H. Baron în vol. *Plekhanov, The Father of Russian marxism*, Stanford, Stanford University Press, 1963 şi *Plekhanov in Russian History and Soviet Historiography*, Pitsburgh, University of Pittsburgh Press, 1995.

[12] A. Thomas Lane, *Biographical dictionary of European labor leaders*, vol I, A–L, Greenwood Press, 1995, p. 98–99.

[13] A.S.R.C., Fond 320, inv. 3, dosar 1391, p. 104.

BDD-A32571 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.188 (2026-11-07 07:03:39 UTC)

deosebire de instituţiunile lor speciale, acompaniat de porniri agresive contra cultului liturgic în de obşte, curentul aconfesional, purces şi alimentat de spiritul de negaţiune al adevărurilor şi doctrinelor dogmatice ale creştinismului, acompaniat de sistemele materialismului, ale cărui teorii culminează nu numai cât în animalisarea totală a omului prin denegarea fiinţei spirituale şi nemuritoare a sufletului său, ci şi în ateism esplicit prin denegarea esistenţei lui Dumnezeu, fiinţei spirituale eterne şi supreme, carea, după cum a creat, aşa şi susţine şi direge tot universul după a sa atotputinţă, înţelepciune şi bunătate nemărginită”[14].

În continuare, mitropolitul Silvestru are în vedere faptul că studenţii teologi găzduiţi în seminarul clerical îşi vor îndeplini misiunea „în lume” în comunităţi creştin-ortodoxe unde, din păcate, se manifestă diferite curente politice şi sociale, menţionând radicalismul social şi absolutismul naţional. Prin radicalismul social, mitropolitul înţelege acele manifestări care „tind a descompune şi distruge feliuritele organisme ale vieţii sociale, bunăoară al autonomiei personale prin suprimarea dreptului de proprietate individuală şi al libertăţii, de a dispune de sine şi de câştigul mânelor sale, a organismului familiariu prin abolirea dreptului de succesiune şi de creditate etc.”[15] în timp ce „absolutismul naţiunal, caracterisat prin intoleranţă contra tuturor speciilor de altă rasă şi cultură, tinde, sub firma de civilizaţiune a nimici, sau, după espresiunea modernă, a asimila tot ce i se pare a fi eterogen şi, ca un moloch nesăţios, a absorbi şi a mistui individualităţile genetice, cari viau şi se desvoltau lineştite în feliul lor, după cum au apărut pe arena de viaţă a popoarelor şi sa sacţiunat de istoria esistenţa lor secularia”.

Pronunţându-se net împotriva participării la viaţa politică militantă a studenţilor teologi, atrage atenţia asupra faptului că „mai adesea şi mai cu vehemenţă decât pe cele două terenuri anterioare se perăndă curenţi sbucnitori pe terenul politic. Numirea generică a curenţilor de natură politică este revoluţiunea, eară formele, în cari apar, sunt varie. Cuiburile unde se clocesc planurile revoluţionare, sunt ascunse şi cărările ce le urmăresc sunt secrete. Parolele revoluţionarie sunt libertatea, umanitatea şi binele de obşte, însă merindele, cu care pornesc în demarşele sale, sunt minciuna, clivetirea, veninul, dinamita, focul şi feliuri de arme mortifere; pentru aceea şi urmele lor sunt dărâmături de clădiri politice secularie, surpături de instituţiuni comunale, desastre de foruri pentru scutul averii, al onoarei şi al vieţii cetăţenilor, şi devastări de individualităţi istorice de pe mapele geografiei politice”.

Sărbătorindu-se împlinirea a 100 de ani de la adoptarea *Planului regulativ* din 29 aprilie 1786, mitropolitul Silvestru nu uită să amintească studenţilor faptul că „Bucovina, acest unghiu de pământ, înzestrat de mâna Creatorului cu toate bunurile şi îndemânările naturale de vieţuire devenit încă şi claric prin

[14] *Ibidem*.
[15] *Ibidem,* p. 104–105.

BDD-A32571 © 2011 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.188 (2026-11-07 07:03:39 UTC)

monumintele trecutului său istoric; poporaţiunea autohtonă bucovineană miezoasă din fire şi nemolipsită de boalele vieţuirii anormale, precum şi dotată cu facultăţi eminente spirituale şi cu nobleaţă rară de inimă şi de simţăminte pentru viaţa socială; însăşi biserica noastră ortodocsă de aice, organisată, după cum s-a manifestat la serbarea secularia din acest an, pe fundaminte solide şi provezută cu proprietăţi şi posesiuni de valoare mare: prin toate acestea, devenind ţerişoara noastră înteresantă, asemene unei mirese frumoase, virtuoase şi cu avere de zestre, e esplicabilă, dacă de mai înainte mulţi ochi de peţitori confesionali, sociali şi înseşi politici sunt îndreptaţi încoace". Discret, fără să numească, mitropolitul Silvestru pune în faţa studenţilor o realitate cunoscută de ei, dar mai greu de afişat în mediul studenţesc, atent supravegheat de autorităţi: „Cum că printre peţitori de coloare espresă, cari-şi dau aerul de oarecare cavalerism, sunt şi de aceea, cari, asemenea cârtiţelor, scormonesc şi subminează păturile arenei sociale, religiunare şi politice din ţeara noastră semnalează unele mosinoaie de asta natură şi fără de aceasta se poate conchide şi după răcorile atmosferei streine ce începe a se lăţi"[16].

Amintind îndatoririle sale de episcop şi etnarh, mitropolitul atrage atenţia asupra unor întâmplări care doreau să-l încredinţeze că în rândul studenţilor şi a clerului se manifestă anume curente potrivnice rânduilelilor de stat şi bisericeşti, subliniind: „Avem înse şi câteva mominte concrete, prin cari suntem avisaţi, de a continua mai concret cu prilegiul de astăzi şi espunerea obieptelor, pre cari până aice le atinserem în genere înainte de doi ani, de la Autoritatea supremă a bisericei ortodocse din regatul vecin, după cum suntem informaţi din foile periodice, propagandele materialiste şi cele nihiliste de coloare confesiunală, socială şi politică se pare a fi întins reţelele preste toată ţeara, a venit la Noi o persoană de starea secularia, onorată şi de Maestatea Sa c. R. Apostolică a Austriei cu ordinul Francisco-Iosefin, care să ne atragă atenţiunea, cumcă, după urmăririle de acolo, activitatea subversivă a propagandelor numite să se fi estins şi preste Bucovina, şi cumcă să se facă încercări, de a corrumpe şi clerul şi a seduce însuşi tineretul clerical din institutul seminarial. Auzind acestea şi mulţumind pentru bună voinţă, i-am respins persuanei respective, cumcă asemenea încercări, facându-se aice, vor fi înzădar, de oare ce clerul nostru nu are motive, de a pleca urechea la astfeliu de teorii destructive şi, după maturitatea şi înţelepciunea sa, nu se va da prins în mrejele acestor pescari".

Un capitol separat al cuvântului arhieresc a fost influenţa nocivă pentru locuitorii Bucovinei a agenţilor politici stabiliţi aici din Galiţia, relatând câteva convorbiri particulare cu unii fruntaşi ai societăţii civile bucovinene, menţionând faptul că s-au dovedit a fi adepţi ai „curentului aşa numit ucraino-podolian, carele, tinzând mai demult la restaurarea seau formarea unui stat malorosian seau Ucraino-podolian şi punându-se în timpul mai nou în relaţiuni cu propagandele confesiunale

[16] *Ibidem,* p. 107.

BDD-A32571 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.188 (2026-11-07 07:03:39 UTC)

şi cu elemintele nihiliste, nu numai că se submineasă Ucraina, Podolia şi Galicia, ci trăgându-se în planul de operaţiune şi Bucovina, s-a isbutit de a-şi câşciga şi aice agenţi pasiunaţi şi unele însuşi în clerul şi tineretul nostru clerical şi secolariu"[17]. Atrăgând atenţia asupra faptului că „lumea se interesează de starea lucrurilor la noi, din carea, partea cea bine voitoare ne va fi compătimind, eare cea contrarie se va fi bucurând, ca propagandelor de teorii destructive le-ar fi succes, de a se furişa pentre noi şi a semăna neghină însă-şi în holda bisericei noastre ortodocse. Bine ar fi, dacă s-ar arăta, că acea bucurie este deşeartă, eare acea compătimire să dispară şi lumea cea voitoare de bine să se bucure. Pare-ni-se, că comunicările, ce Ni se făcură din părţile amintite, nu ar fi cu totul fără de temeiu, cumcă aşa dară ar fi un optimism amăgitoriu, dacă ne-am legăna în ilusiunea adormitoaria, că ceea ce teoriilor rătăcite şi condamnabile le succede spre dauna popoarelor prin alte ţeri, în Bucovina nu este cu putinţă"[18].

Nu poate trece mai departe fără să amintească că însăşi componenţa etnică a Bucovinei s-a schimbat, pe tăcute, fără să se producă convulsii sociale sesizabile: „Punându-se în paralelă unele fapte mai remarcabile din trecut cu fapte de aceea şi natură din present, se vor arăta diferinţe, care sunt însuşite, de a cuprinde cu mâhnire pre fie care bărbat recugetătoriu şi îngrijit pentru viitorul neamului nostru creştin şi al bisericei noastre ortodocse.

Mai înainte poporaţiunea baştină dintre marginele Bucovinei se considera de o singură individualitate. genetică, socială şi politică confesiunală. Fapta, că în partea de sus a ţării, deveni precumpănitoarie în conversaţiune limba rusască, eare în partea de jos rămase predomnitoare limba românească, nu slăbea neci decum unitatea individualităţii genetice a pământenilor bucovineni, alimentată şi întărită prin consciinţa despre unitatea religiunii ortodocse, precum şi a datinelor popoprale şi întereselor sociale. Pre lângă toată subordinarea administrativă a Bucovinei sub instanţa guvernială din Leov, poporul nostru considera pe poporăţiunea din Galicia, ca pre una streină, cu carea nu stă în afinitate genetică şi confesiunală. Astăzi însă Ceremuşul şi Nistrul se pare a nu mai fi ceea ce au fost din vechime, atare separative dentre locuitorii de dincoace şi din colo de acestea râuri, şi pe urma doctrinelor scâlciate ale unor venetici, începe a se stinge între locuitorii din ţinuturile noastre mărginaşe consciinţa despre diversitatea de provenienţă genetică şi însă-şi despre diferinţa confesiunală".

Unitatea de acţiune a preoţimii ortodoxe a avut de suferit prin părăsirea rânduielilor liturgice îndătinate şi adoptarea unora aduse de rutenii galiţieni, ceea ce a provocat oarecare confuzie în rândul credincioşilor la început, terminând cu un indiferentism păgubitor: „Mai înaintea preuţimea noastră, de la o margine a ţării

[17] *Ibidem*, p. 108.
[18] *Ibidem*, p. 110.

BDD-A32571 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.188 (2026-11-07 07:03:39 UTC)

până la alta, era întru împlinirea datorinţelor sale păstorale, condusă de aceea-şi cugetare şi voinţă, fără de oare-cari tendinţe separatistice. La servirea dumnezeiască prin biserice şi însăşi la adunări ocasiunale şi petreceri sociale prin case, nu pretindeau unii una eară alţii alta, ci atât pe Ceremuş şi pe Nistru, cât şi pe Şirete şi Suceavă, vorbeau, citeau şi cântau, cari cum sciau şi puteau mai bine, în una seau în altă limbă bisericească, însă-şi cântările poporale, fără de osebire de originea şi diresul lor special se cântau şi se ascultau cu asemene plăcere pretotindene în ţeară. Astăzi însă acea afinetate de cugetări şi de simţeminte, acea reciprocitate amicală în oficii şi în conversaţiune dispare şi în locul lor începe a se înţelina disparitate de aspiraţiuni, rivalitate pentru lucruri, cari în ochii preuţimii ar fi să treacă ca unele de ordine inferioară, şi însăşi un feliu de pasiune ridiculă şi deamnă de compătimire, încât prin bisericele despre Nistru, făcându-se câte o ectenie în limba română, eară în cele de pe valea Sucevei în limba slavenească, vezi oţerindu-se feţele nu aşa loiale ca cele clericale, eară la întâlniri şi petreceri, ca să nu respundă unul în limba, cu carea altul l-a întâmpinat, ia refugiul la limba nemţească şi aşa punându-se amândoi, asemenea diplomaţilor, pe terenul internaţiunal, vorbesc şi se petrec în limbă străină. De aceia mai poate să ne prindă mirarea, dacă astfeliu de preuţi diplomaţi, venind în enorii cu două limbe de conversaţiune, de abia gângăvesc în una seau în alta seau în amândouă?".

Trecând la analiza situaţiei din Institutul clerical, Mitropolitul Silvestru ţine să sublinieze faptul că „aceste institut, carele nu este un alumnat simplu, ci, alăturea cu facultatea teologică, un institut de cultivare specială pentru starea preuţească. Se înţelege de sine, că întru înţelesul cuvintelor scripturei, unde grăieşte Domnul către învăţăcei săi, zicând «Voi nu sunteţi din lumea aceasta, ci Eu v-am ales pre voi din lume şi v-am trimis, ca să aduceţi roduri», întru înţelesul acestor cuvinte memorabile, cei ce aspiră la starea clericală, mai înainte de a intra în institutul acesta, se cuvine a se lăsa de cele ale lumei, adecă de modul de cugetare şi de vieţuire după lume, pentru că, ţinându-se de acelea şi voind a le practica, nu se vor putea număra la cei «aleşi din lume», eară institutul acesta, diregându-se după prescripţiuni secularie, cari ar corespunde unor institute, menite pentru scopuri secularie civile seau militarie, ar înceta a fi un institut clerical. Cu atât mai mult s-ar depărta institutul acesta de meniţiune sa, dacă ar deveni o plantagie de prăsire, o vatră de aţâţături şi o arenă de lupte naţiunale; cu atât mai curând ar degenera şi, degenerând, ar pierde îndreptăţirea de esistenţă, dacă însuşi curentul de doctrine false şi de tendinţe destructive ar afla aice intrare şi oare carea apreciare. Eară cine s-ar îndoi despre stricteaţa disciplinei prin internatele de veri carea misiune publică, meargă să vadă întocmirea şi ordinea interioară pe la institutele […] clericale şi cele seculare din capitala monarhiei, unde se va încredinţa pe deplin, cu ce rigoare se pretind de la elevi cele ce sunt necesarii în scopul preparării lor pentru starea respectivă".

BDD-A32571 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.188 (2026-11-07 07:03:39 UTC)

Mitropolitul atrăgea atenţia că „Seminariul, carele dela înfiinţarea sa în anul 1827 a devenit renumit, ca şi facultatea teologică, este un institut, la care biserica ortodocsă de pretotindene privesce cu bucurie şi încredere, ceea ce se vede din trimiterea oficială şi venirea spontană de clerici de preste otară, de a-şi face aice studiile şi a se prepara pentru catedre teologice şi pentru graduri erarchice superioare. Oare nu este aşa dară frivolitate, a întuneca vaza şi renumele acestui institut prin denunţări de lucruri iscodite seau cel puţin esagerate şi deformate?”. De asemenea a subliniat faptul că „Institutul seminarial a fost şi este obieptul principal al îngrijirii Noastre archipăstorale, eară tineretul clerical a fost şi este subieptul amoarei noastre părintesci. Bunăvoinţa Noastră la primirea în institut şi la conferirea neîntârziată chirotesiei şi chirotoniei, adese ori mai presus de votul senatului consistorial, provederea alumnilor cu îndemânările posibile şi recreaţiunile cuviincioase, şi însuşi actele de agraciare în cazuri de tratări disciplinare, acestea şi mai multe alte dispoziţiuni vor sta pururea întru mărturia despre îngrijirea şi onoarea noastră pentru tot tineretul clerical fără deosebire de provenienţă genetică şi de coloare naţiunală”. Mitropolitul se întreba: „Însă oare semne de recunoştinţă se pot numi acele, când se trage şi numele Nostru în certe şi frământări interioare şi se publică prin foi, ba că am sprijini pre prepositul institutului întru tirania sa, ba că am proteja pe alumni Români şi am desconsidera pre Ruteni? Ceea ce o spuserăm de repeţite ori şi o dovedirăm cu fapta, o spunem şi de astă dată şi o vom dovedi şi în viitoriu, că chiemarea Noastră nu este, de a fi Român sau Rus, ci de a fi, precum suntem Archipăstoriu al bisericei ortodocse, carea, urmând cuvintelor apostolice, nu face deosebire de limbă şi de provenienţă genetică, ci fiind tuturor toate, caută pre toţi ai împreuna şi ai mântui întru Christos. Drept acea stă în ochii Noştri şi preuţii Eparchiei nu trec neci de Români neci de Ruşi, ci numai cât de preuţi dreptmăritori canonici, eară de Ni s-ar presenta demonstrativ unii în calitatea de Români, alţii în calitatea de Ruşi, am fi siliţi a le aduce aminte, că ei desconsideră chiemarea lor preuţiască, subordinând-o unor consideraţiuni secundare; insistând însă ei şi după asta lămurire pe declaraţiunea lor de mai înainte, am trebui să le spunem fără de reservă, că ei nu sunt cualificaţi pentru diecesa Bucovinei”. […] Cu atât mai străvagante şi mai bizare sunt visurile de creaţiuni nouă de stat, fie acelea «ucraino-podoliane», numite şi «Rutenia mare» seau şi cele «dacoromaniste», şi dacă, precum apare şi se simte, curentul totuşi trage din una sau din alta parte, credem cu tărie, că cu sistemele materialiste, cu agitaţiunile nihiliste şi doctrinele ateiste nu se va isbuti nemică, pentrucă, după cum scrie Dumnezeu, în a căruia mână razimă soarta popoarelor şi puterea statelor, de nu va zidi casa bunătăţilor cei ce o urzesc, în zădar se ostenesc”.

Încheind, Mitropolitul Silvestru subliniază, încă o dată, scopul vorbirii sale: „Discutând aşa dară toate acestea lucruri, făcurăm aceasta, nu spre a Vă mustra, de şi scris este «Dă pricină înţeleptului şi mai înţelept va fi», şi neci spre a Vă certa, de şi se zice «că părintele ceartă pre fiul, pre care-l iubeşte». Scopul nostru a fost şi

BDD-A32571 © 2011 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.188 (2026-11-07 07:03:39 UTC)

este de a îndegeta fortunele, ale căror precursori sunt curenţii presenţi de natură confesiunală, socială şi politică; de a semnala pericolele, cari Vă înconjură nu numai cât pre voi, ci şi pre păstorii actuali şi stâna noastră ortodocsă; de a indica daunele, ce pot urma mai târziu seau şi timpuriu pentru biserică şi ţeară, dacă unii s-ar da seduşi la aiurări destructive, eară cei ce sunt puşi să privigheze, dormitând, ar deveni prinşi în cursele, ce stau întinse, spre a ne prinde pre toţi în vasele pierzării religionare, sociale şi politice”[19].

Respectând autonomia universitară, mitropolitul Silvestru se va adresa, în 23 februarie/7 martie 1887, „Venerabilului Colegiu de Profesori al Facultăţii teologice”, cu o notă, subliniind că, „deşi presupunem, că Membrii Venerabilului Colegiu de Profesori, carii, ca Titulari ai catedrelor sistemisate la Facultatea teologică se ocupă mai cu seamă cu cercetări şi prelegeri sciinţiale pe terenul disciplinelor teologice, vor fi trăgînd în considerare posibilă şi recerinţele păstoriei de suflete cu privire la starea şi referinţele faptice ale Eparchiei, prin urmare vor fi dând auzitorilor academici şi în direpţiunea aceasta îndegetări şi povăţuiri corespunzătoarie, totuşi credem a nu fi de prisos, comunicarea mai sus amintitelor doue acte aarchipăstorale, din cari Venerabilul Colegiu înformându-se despre starea concretă a lucrurilor în Eparchiei va potea esercia cu mai mult succes înfluinţa şi cooperarea Sa în scopul cultivării de preuţi şi păstori de suflete buni şi corespunzetori recerinţelor faptice ale Eparchiei”[20].

Esortaţiunea archipăstorală prezentată dezvăluie încă un aspect din activitatea marelui mitropolit, puţin cunoscută: relaţia sa cu tineretul studios, despre care ştim că a fost continuă, apropiată, aşa cum se cuvine să aibă un episcop ortodox. Nădăjduim că vom avea în continuare posibilitatea de a explora fondurile arhivistice cernăuţene, spre a putea prezenta şi alte aspecte din viaţa şi activitatea mitropolitului Silvestru, neabordate în ultimele studii şi monografii apărute.

[19] *Ibidem*, p. 115.
[20] A.S.R.C., Fond 320, inv. 3, dosar 1392, p. 72.

BDD-A32571 © 2011 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.188 (2026-11-07 07:03:39 UTC)